

Metody aktywacji społeczeństwa na przykładzie ogólnopolskich kampanii Ligi Ochrony Przyrody

Liliana Koziarska LOP, koordynator kampanii

Początki segregacji śmieci w Polsce to pierwsza połowa lat 90-tych XX wieku.

Jednym z pierwszych miast, w którym pojawiły się pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów, była Warszawa. Stały one w 1994 r., ale dopiero w 2006 r. wprowadzono obowiązek segregowania śmieci przez mieszkańców stolicy.

Obecnie zbieranych jest w ten sposób zaledwie 2% odpadów. Łącznie recyklingowi poddawanych jest ok. 15% odpadów...czyli edukacja ekologiczna w tym temacie jest nadal niezwykle aktualna.

O kampanii...

Kampania informacyjno – promocyjna „**Śmieć i my**” – **czy wiesz, że odpady to także Twój problem** realizowana była przez Zarząd główny Ligi Ochrony Przyrody od września 2006 roku do września roku 2007. Ogólnopolska kampania skierowana do uczniów szkół podstawowych, ich rodziców, nauczycieli oraz do czytelników Przyrody Polskiej - miesięcznika wydawanego przez LOP, kompleksowo poruszała tematykę odpadów i gospodarki odpadami.

Celem kampanii była promocja selektywnej zbiórki odpadów poprzez aktywną edukację. Istotnym jej elementem było poszerzanie wiedzy w społeczeństwie na temat recyklingu i proekologicznych zachowań konsumenckich. Jej celem nadrzędnym było wzmocnienie poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za stan środowiska.

Kampania była skierowana do grup, do których organizacja jaką jest Liga Ochrony Przyrody potrafi dotrzeć najmocniej. A byli to:

- czytelnicy miesięcznika „Przyroda Polska”, miesięcznika LOP ukazującego się od 1957 roku w nakładzie 15 tys. egzemplarzy;
- użytkownicy strony internetowej www.lop.org.pl, na której ukazywały się sukcesywnie tematyczne artykuły napisane przez specjalistów zajmujących się problematyką odpadową;
- nauczyciele szkół podstawowych (członkowie i przyjaciele Szkolnych Kół LOP oraz Okręgów LOP).
- uczniowie szkół podstawowych, którzy wraz z nauczycielami uczestniczyli w Konkursie „Śmieć i my”.

Ważnym elementem informacyjnym kampanii był cykl artykułów zamieszczanych regularnie w miesięczniku „Przyroda Polska”. Artykuły omawiały tematykę kampanii i były wsparciem merytorycznym dla uczestników projektu oraz szerszej grupy czytelników pisma. Autorzy zostali wytypowani według przygotowanego schematu tematów. Staraliśmy się dotrzeć do autorów – specjalistów w danej dziedzinie. W rzeczywistości nie było to proste zadanie, bowiem popularno-naukowy charakter pisma zmuszał autorów do przedstawienia, często trudnego tematu w sposób przystępny. Artykuły ukazywały się od września 2006 do września 2007. Tematyka okazała się na tyle interesująca dla czytelników, że redakcja Przyrody Polskiej zdecydowała się na kontynuację tematu oraz przedłużenie cyklu.

1. nr 9/2006 **Jolanta Zientek-Varga** „*Są sposoby na odpady*” w pierwszym z cyklu artykułów przedstawiony został pozytywny przykład miasta w Polsce, które rozwiązało problem segregacji odpadów.
2. nr 10/2006 **Jolanta Zientek-Varga** „*Czyściej ale nie czysto*”

3. nr 11/2006 dr **Marzena Stempień-Sałek**, PAN Instytut Geologii „*Jak chronić ziemię przed śmieciami?*”
4. nr 12/2006 dr **Renata Przywarska**, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji w Bytomiu *Szukamy rady na odpady*
5. nr 1/2007 dr **Jan Jerzmański** „*Gospodarowanie odpadami cz.1*” Autor jest prawnikiem specjalizującym się w prawie unijnym. W części I autor omówił: gospodarowanie odpadami jako obowiązek prawny, oraz kluczowe pojęcia prawne.
6. nr 2/2007 dr **Jan Jerzmański** „*Gospodarowanie odpadami cz.2*”
7. nr 3/2007 dr **Hanna Żakowska**, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Opakowań w Warszawie *Odpady opakowaniowe*. Autorka od lat zajmuje się tematyką odpadów a w szczególności odpadami biodegradowalnymi. Uzupełnieniem artykułu SA informacje zamieszczone na stronie internetowej kampanii.
8. nr 4/2007 dr **Małgorzata Grodzińska-Jurczak** „*Efektywność gospodarowania odpadami komunalnymi – jak uczyć, żeby ja zwiększyć?*” Autorka, pracownik Instytutu Nauk o Środowisku Uniwersytetu Jagiellońskiego, autorka wielu publikacji o tematyce edukacji ekologicznej w artykule przedstawia własne obserwacje i wnioski.
9. nr 5/2007 **Agnieszka Kłab** „*Warszawa stolicą czystości*” autorka będąca wówczas pracownikiem Działu Komunikacji Społecznej Zarządu Oczyszczania Miasta w Warszawie zaprezentowała, w ramach promowania „dobrych pomysłów”, kampanię mającą na celu zmianę nawyków mieszkańców Warszawy.
10. nr 6/2007 **Hanna Budzisz** „*Wiecznotrwałę reklamówki*” Autorka - dziennikarz, od lat zajmująca się tematyką odpadów a w szczególności zmianami przyzwyczajęń społeczeństwa. Artykuł zwraca uwagę na najbardziej palący problem, jakim są torby reklamowe, w masowych ilościach wykorzystywane przez nasze społeczeństwo.
11. nr 7/2007 **Krzysztof Potaczała** „*Bieszczady poradzą sobie ze śmieciami*” Autor – dziennikarz zajmujący się tematyką ochrony środowiska w tym gospodarką odpadową na terenie Karpat. Artykuł omawia jeden z dobrych przykładów prowadzonej przez gminy gospodarki odpadowej - sortownię odpadów w Ustrzykach Dolnych.
12. nr 8/2007 **Krzysztof Fronczak** „*Śmieci w lasach*” artykuł omawia jeden z istotniejszych tematów dotyczących terenu całej Polski – problem śmieci zasypujących nasze lasy.
13. nr 9/2007 dr **Maciej Szymczyk** „*Makulatura – szansą dla środowiska naturalnego i...przemysłu papierniczego*” Autor, dyrektor Muzeum Papiernictwa Dusznikach Zdroju jedyne w swoim rodzaju muzeum, w którym prowadzona jest edukacja ekologiczna związana podstawowym kierunkiem muzeum - makulaturą. Na zajęciach prowadzonych przez pracowników muzeum, dzieci dowiadują się jak cennym surowcem jest makulatura. Artykuł omawia makulaturę jako cenny surowiec odpadowy.

Wszystkie artykuły przeczytać można w archiwalnych numerach miesięcznika dostępnych w bibliotekach.

Strona internetowa kampanii

Strona internetowa była niezbędnym elementem kampanii, bowiem przewidziana była, obok miesięcznika Przyroda Polska, jako medium docierające do jak najszerszej grupy odbiorców (wg danych operatora stronę LOP w ciągu miesiąca odwiedza 3 do 7 tys.). Zgodnie z założeniami kampanii informacje umieszczone na stronie internetowej zostały podzielone na działy tak, by uczestnicy projektu mogli odszukać artykuły z odpowiedniej tematyki. Zastosowano podział na działy:

- Pojęcie i rodzaje odpadów,
- Cykl życia odpadów,
- Zachowania konsumenckie,
- Gospodarstwo domowe,
- Segregacja.

Każdy z działów tematycznych posiada (bowiem strona działa nadal) dodatkowe podziały:

- Mamo, tato, czy wiesz, że....
- Konkursy i testy dla dzieci
- Scenariusze (zawierające również scenariusze nagrodzone)
- Dodatki (informacje nadsyłane od uczestników projektu, informacje dodatkowe)

Na stronie internetowej www.lop.org.pl, w zakładce przeznaczonej na cele kampanii, w dziale „Mamo tato czy wiesz...” zamieszczane są artykuły merytoryczne będące materiałem dla nauczycieli, uczniów i pozostałych uczestników kampanii.

Na użytek kampanii zostały zamówione teksty merytoryczne, których autorami w założeniu byli autorzy artykułów publikowanych na łamach miesięcznika Przyroda Polska. Artykuły na stronie internetowej miały być rozszerzeniem tematu, pojawiającego się w danym miesiącu. W większości tematów została zastosowana ta zasada. Artykuły są nadal dostępne i wykorzystywane przez nauczycieli realizujących projekt.

Szkolenia

W ramach kampanii w IV kwartale 2006 oraz w I kwartale 2007 roku zostały przeprowadzone szkolenia dla nauczycieli. Tematyka spowodowała, że zgłaszało się do nas dużo więcej zainteresowanych organizacją szkoleń i konferencji w różnych miastach Polski.

Zaproszenia na szkolenia były wysłane do wszystkich Okręgów LOP (40) w całym kraju. Każdy z Zarządów otrzymał zaproszenia i informacje o planowanych szkoleniach dla 20 najaktywniejszych opiekunów szkolnych kół LOP. W założeniach mieliśmy przeszkolić 200 uczestników a w efekcie liczba ta została przekroczona niemal trzykrotnie.

Realizacja szkoleń w Polsce została powierzona tym Zarządom Okręgowym LOP, które zebrały odpowiednią ilość uczestników szkoleń. Były to ZO LOP w: Chełmie, Tarnobrzegu, Nowym Sączu, Kielcach, Opolu, Płocku, Sanoku, Gdańsku. Ponadto kampania była omawiana jako dodatkowy temat na szkoleniach organizowanych przez ZO LOP w Szczecinie i Wrocławiu. Uczestnikom tych szkoleń przekazane zostały również, materiały edukacyjne i promocyjne kampanii. Materiały zostały przekazane do wszystkich ZO LOP, i lokalnie opiekunowie szkolnych kół LOP sami organizowali szkolenia dla społeczności lokalnych. W efekcie kampanii w szkoleniach brali udział przedstawiciele wszystkich województw.

Konkurs

Kampania opierała się na aktywizacji nauczycieli oraz uczniów. Celem pośrednim było stworzenie realistycznego programu edukacyjnego, interesującego dla uczniów i prowadzących. Aby osiągnąć ten cel we wrześniu 2006 został ogłoszony konkurs skierowany do nauczycieli na scenariusz zajęć.

Przysłane prace w znacznej większości wzbogacone były sprawozdaniami przeprowadzonych zajęć według prezentowanych scenariuszy, co znacznie zwiększyło ich wartość.

Wstępną selekcję prac oraz końcową ocenę merytoryczną wykonali metodycy oraz aktywni zawodowo nauczyciele. Nagrodzone prace zostały wydane jako zbiór w publikacji pokonkursowej.

Publikacja została wydrukowana w nakładzie 4 tys. egzemplarzy na papierze z recyklingu.

Kampanii towarzyszył również plakat wydany w nakładzie 5 tys.

Zauważalne było duże zainteresowanie kampanią nie tylko nauczycieli, ale co znamienne również urzędów gmin. Urzędy gmin, samorządy chętnie włączały się w organizację szkoleń.

Została nawiązana współpraca w ramach projektu ze stowarzyszeniami, fundacjami, instytucjami zajmującymi się problematyką odpadów min.: Stowarzyszeniem Forum Opakowań Szklanych, Fundacją RECAL, ARKA, uczelniami wyższymi. Przedstawiciele stowarzyszeń uczestniczyli aktywnie w szkoleniach oraz przekazali własne materiały edukacyjne dla każdego uczestnika szkolenia. Nadal napływają zaproszenia do uczestnictwa i prezentacji projektu na ogólnopolskich konferencjach, których tematem jest edukacja ekologiczna. Jest to efekt wysokiej oceny projektu, jego promocji, wysoko ocenianych materiałów edukacyjnych towarzyszących kampanii, ale przede wszystkim ważkości tematu kampanii.

Zmiana świadomości społeczeństwa w zakresie segregacji odpadów jest procesem długim i zmuśnym. Być może, nawet nie wystarczy jednego pokolenia, by zmienić nasze nawyki. Jednak, by cokolwiek w tym temacie uczynić, należy zacząć od siebie. Ja zaczęłam! Czego i Państwu życzę

Liliana Koziańska, koordynator kampanii

Kampania „Śmieć i My” czy wiesz, że odpady to także Twój problem została dofinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ze sprawozdań przysłanych przez uczestników kampanii:

List otwarty do mieszkańców wsi Wólka Kłucka i Kuźniaki w sprawie segregacji śmieci:

Drodzy Mieszkańcy!

Z pewnością wiecie, jak wielkim zagrożeniem są dla naszego środowiska śmieci. Więc, aby nasze otoczenie nie zmieniło się w wielki śmietnik, postarajmy się wszyscy segregować nasze odpady, tak aby stały się one pożyteczne i nie zatruwały naszego środowiska. Ja, Klaudia rozumiem, jak wielki jest pożytek z segregacji śmieci i chciałbym, żebyście Wy też to zrozumieli.

Klaudia, uczennica kl. III, Szkoły Podstawowej w Wólce Kłuckiej

Drodzy Mieszkańcy!

Wszyscy jesteśmy świadomi, że środowisko jest bardzo zanieczyszczone. W powietrzu jest duże stężenie spalin, lasy są pełne śmieci, a woda miejscami niezdatna do picia. Dlatego też apeluję, żebyśmy dali przykład innym i zaczęli segregować odpady. Niech gazety rafiają do punktu skupu makulatury, szkło do specjalnie oznaczonych pojemników, tak samo plastik i aluminium.

Kasia, uczennica kl. III, Szkoły Podstawowej w Wólce Kłuckiej